فصلنامه ایده های نوین روانشناسی
دوره ۱۹، شماره ۲۳، زمستان ۱۴۰۲

بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری با واسطه مثبت اندیشی؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه فاطمیه

فاطمه ذکری[۱]، فاطمه محمودی[۲]، کاظم خرمدل[۳]

چکیده

تحقیق حاضر باهدف بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با تاب‌آوری با واسطه‌ای مثبت اندیشی؛مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه فاطمیه طراحی و اجرا گردید. این پژوهش ازنظر هدف کاربردی و ازنظر روش گردآوری اطلاعات توصیفی از نوع مطالعات تحلیلی بود که جمع‌آوری اطلاعات آن به‌صورت میدانی انجام گردید. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان دانشگاه فاطمیه شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳؛ که تعداد آن‌ها بالغبر ۱۳۶۲ نفر بود. که تعداد نمونه بر اساس جدول مورگان تعداد نمونه برابر ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه فاطمیه شیراز بود. ابزار گردآوری تحقیق حاضر، پرسشنامه استاندارد بود. که برای سنجش جهت‌گیری مذهبی از پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی آلپورت و راس(۱۹۵۰)، برای سنجش تاب‌آوری، مقیاس تاب‌آوری کونور و دیویدسون(۲۰۰۳) به‌کاربرده شد. و برای سنجش مثبت اندیشی از پرسش‌نامه مثبت اندیشی اینگرام و ویسنیکی (۱۹۹۸) استفاده شد. برای تحلیل آن نیز از نرم‌افزارSPSS و AMOS نسخه ۲۳ استفاده کردیم؛ که در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. از آمار توصیفی نظیر میانگین و واریانس و انحراف معیار و... برای توصیف داده‌ها و برای تعیین رابطه بین متغیرها داده‌ها از تعیین رابطه آزمون پیرسون و تحلیل مسیر و آزمون سوبل استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری با مقدار ۰/۵۸ اثرگذار می‌باشد. همچنین مثبت اندیشی بر تاب‌آوری با مقدار ۰/۴۹ اثرگذار می‌باشد. استفاده از سامانه‌های آنلاین، آماره سوبل محاسبه‌شده است که مقدار ۲/۸۹ از قدر مطلق ۱/۹۶ بزرگ‌تر بوده و بر اساس P-Value گزارش‌شده، در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنی‌دار است. و مشخص گردید که مثبت اندیشی با نقش میانجی‌گری در بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری قرار دارد. مشخص گردید که خودارزیابی مثبت با نقش میانجی‌گری در بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری است. مشخص گردید که ارزیابی دیگران با نقش میانجی‌گری در بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری قرار دارد. مشخص گردید که انتظارات مثبت آینده با نقش میانجی‌گری در بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری است. مشخص گردید که خود اعتمادی با نقش میانجی‌گری در بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری قرار دارد.

واژگان کلیدی: جهت‌گیری مذهبی، تاب‌آوری،مثبت اندیشی

۱.دانشجوی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه فاطمیه شیراز (نویسنده مسئول)
۲.دکتری روانشناسی. گروه روانشناسی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه الزهرا س. تهران. ایران
۳.دکتری روانشناسی عمومی، عضو هیات علمی دانشگاه فاطمیه شیراز

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

مقدمه

امروزه یکی از مباحث ضروری و همواره موردبحث انسان‌ها جهت‌گیری مذهبی است."آلپورت" جهت‌گیری مذهبی را به دودسته درون نگرانه و برون نگرانه تقسیم کرد در مسائل مذهبی، جهت‌گیری مذهبی برون‌گرایانه روشی است که بر اساس آن فرد از نام مذهب، حرکات مذهب و درمجموع از کل مذهب به‌منظور ارضاء نیازهای مختلف خود استفاده می‌کند. مذهب ممکن است برای رسیدن به مقام، کسب مقبولیت در خانواده و یا جامعه، بالا بردن اعتمادبه‌نفس یا توجیه اعمال، مورداستفاده قرار گیرد. و معتقد است یکپارچگی و سلامت روانی تنها درگرو جهت‌گیری مذهبی، از نوع درون گرایانه است، با اتکاء به این سیستم ارزشی انسان وحدت و یکپارچگی روحی و روانی را تجربه کرده و زمینه را برای تعالی و تکامل مهیا می‌سازد، (نجم عراقی، ۱۳۷۹).

فرد مذهبی کسی است که دائماً در مسیر خلق یک تجربه ارزشی که او را به عالی‌ترین شکل ممکن و به‌طور صد درصد کامل ارضاء کند، می‌باشد. بالاترین ارزش یا کامل‌ترین ارزش برای چنین فردی وحدت است و دائماً و بدون لحظه‌ای درنگ در جهتی حرکت می‌کند که وحدت را خلق کند. وحدت برای او کامل‌ترین تجربه‌ای است که خودش آن را خلق می‌کند. لذا بر طبق نظر آلپورت بالاترین سیستم ارزشی که به انسان وحدت می‌دهد، سیستم ارزشی مذهبی است. این سیستم ارزشی روی تمام وجوه زندگی اثر گذاشته و همه جهت‌گیری‌ها را تحت‌الشعاع قرار داده و همه جهت‌گیری‌های ارزشی را شامل می‌شود . سیستم ارزشی مذهبی، بهترین زمینه را برای یک شخصیت سالم آماده می‌کند. البته این‌طور نیست که تمام افرادی که ادعای مذهبی بودن دارند، سالم هستند.

«تاب‌آوری» ازجمله سازه‌هایی است که در حوزه پژوهش‌های روان‌شناختی، به‌ویژه در عرصه روانشناسی سلامت، روانشناسی خانواده، روانشناسی تحول و بهداشت روانی جایگاه ویژه‌ای یافته است، به‌طوریکه هرروز برشمار پژوهش‌های مرتبط با این سازه افزوده می‌شود (کمبل و همکاران، ۲۰۰۶). بی‌تردید تحولات عظیمی که در جهان کنونی در گستره فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی رخداده است،مسائل و مشکلات نوینی را برای انسان‌های عصر حاضر فراهم ساخته که رویارویی با این مسائل، قطعاً نیازمند انسان‌هایی هوشمند و تاب آور می‌باشد. انسان‌هایی که در برابر موقعیت‌های استرس‌زا، می‌توانند از تمام توانش‌های خود بخصوص توانش‌های شناختی استفاده نمایند(ترخان،۱۳۹۹).

مثبت اندیشی شکلی از تفکر کردن است که برحسب عادت در پی به دست آوردن بهترین نتیجه از بدترین شرایط می‌باشد به‌عبارتی‌دیگر مثبت نگری فرآیندی تعمدی و انتخابی است. اندیشیدن و نحوه فکر کردن نقش حائز اهمیتی در زندگی انسان دارد. انسان‌ها همواره با نوع تفکر خود ونگرشی که به جهان دارند از یکدیگر متمایز می‌شوند شخص مثبت اندیش هیچ‌گاه مسائل منفی را به رسمیت نمی‌شناسد، بلکه به مقابله با آن می‌پردازد.انسانی که مثبت می‌اندیشد، هیچ اتفاقی را در عالم بد نمی‌داند، بلکه لحظه‌به‌لحظه آن را حساب‌شده و تحت کنترل خالق جهان می‌داند. انسان‌های مثبت اندیش بیشتر از دیگران سالم و جوان می‌مانند او انتظار دارد لذت ببرد و بنابراین آن را می‌یابد و هرچه را بجوید همان را خواهد یافت.افکار و نگرش مثبت باعث افزایش سطح دفاعی بدن می‌شود و بدن را قوی‌تر می‌کند. تعادل روح بهترین دفاع بر ضد افکار منفی و بیماری‌هاست.مثبت اندیشی بهترین راه مبارزه با استرس است. اضطراب و استرس دائمی برای بدن و ذهن بسیار خطرناک است. درنتیجه مثبت اندیشی موجب عمر طولانی می‌شود. درواقع شادمانی را باید از درون خود شروع کنیم و این امر جز با مثبت اندیشی میسر نمی‌شود.(حشمتی،۱۳۹۵).

مثبت اندیشی یکی از الگوهای رفتاری سالم در جامعه است. با توجه به اینکه آینده هر شخص تا حد بالایی به نگرش او بستگی دارد مثبت اندیشیدن می‌تواند مقدمات موفقیت و کامیابی را برای او فراهم کند. البته لازم به ذکر است که تنها مثبت اندیشی لازمه کار نیست بلکه به این معنی می‌باشد که نگرش مثبت در زندگی می‌تواند انسان را به سمت کامیابی سوق دهد. یکی دیگر از بازخوردهای مثبت اندیشی داشتن روان سالم است. مثبت اندیشی اثرات بسیار خوبی بر روی زندگی و حتی بدن ما دارد. با توجه به اینکه ذهن قدرت بالایی دارد مثبت اندیشی در بسیاری از مواقع غیرممکن‌ها را ممکن می‌کند(جبلی،۱۴۰۱)

به‌طورکلی اهمیت کاربردی پژوهش حاضر در این است که چنانچه مشخص شود که عوامل مرتبط با جهت‌گیری مذهبی کدام است، آنگاه می‌توان درجهات رفع یا کنترل آن عوامل و بهبود تاب‌آوری به دانشجویان کمک کرد. ازآنجایی‌که جهت‌گیری مذهبی از اهمیت بالایی برخوردار است و ممکن است تحت تأثیر عوامل زیادی ازجمله مثبت اندیشی و تاب‌آوری باشد؛ و چون

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

پژوهش‌های موردبررسی تاکنون روابط متغیرهای فوق را باهم نشان نداده است. لذا مطالعه جهت‌گیری مذهبی ضروری به نظر می‌رسد؛ بنابراین، ضرورت پژوهش حاضر به‌عنوان یک پژوهش کاربردی که به مطالعه همبستگی درونی متغیرها تأکید خواهد داشت موردبررسی قرار خواهد گرفت.

«تاب‌آوری» در روانشناسی، به‌عنوان یکی از راهکار-های تأثیرگذار جایگاه ارزشمندی دارد. تاب‌آوری، نوعی حالت قابل توسعه در فرد بوده، که بر اساس آن قادر است در رویارویی با ناکامی‌ها، مصیبت‌ها و تعارضات زندگی، و حتی رویدادهای مثبت، پیشرفت‌ها و پذیرش مسئولیت‌ها به تلاش بیشتر ادامه دهد و برای دستیابی به موفقیت از پای ننشیند.(پرداختی،۱۴۰۱) در کل؛ دگرگونی‌های اقتصادی و اجتماعی و به دنبال آن دگرگونی‌های فرهنگی عمیقی که در دهه‌های اخیر در جامعه ایرانی به وقوع پیوسته، تغییراتی اساسی در نوع نگاه انسان‌ها پدید آورده است؛ به‌طوری‌که امروزه با طیف بسیار متنوعی از انسان‌ها مواجهیم بنابراین با توجه به مطالب فوق پژوهش حاضر نیز به دنبال بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری با واسطه مثبت اندیشی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه فاطمیه می‌باشد و همچنین در پی پاسخ به این سؤال پژوهش که آیا بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری با واسطه مثبت اندیشی رابطه معناداری وجود دارد یا خیر؟

روش‌شناسی

تحقیق حاضر از جنبه هدف کاربردی است. تحقیق کاربردی، پژوهشی است که با استفاده از داده‌ها و نتایج تحقیقات بنیادی و توسعه‌ای و به‌منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روش‌ها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورداستفاده جوامع انسانی انجام می‌شود و بیشتر جنبه اقتصادی، صنعتی، اجرایی و عینی دارد و برای آسایش و رفاه و بالا بردن سطح زندگی بشری صورت می‌گیرد. هدف تحقیقات کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانشجویان دانشگاه فاطمیه شیراز در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ می‌باشد؛ که تعداد آن‌ها بالغبر ۱۳۶۲ نفر بود تعداد نمونه بر اساس جدول مورگان تعداد نمونه برابر ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه فاطمیه شیراز بود که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسش‌نامه استاندارد بود.

پرسشنامه جهت‌گیری مذهبی

آلپورت و راس در سال۱۹۵۰ این مقیاس را برای سنجش جهت‌گیری‌های درونی و بیرونی مذهب تهیه کردند. در مطالعات اولیه‌ای که بر این مبنا صورت گرفت، مشاهده شد که همبستگی جهت‌گیری بیرونی با درونی ٪۲۱ است(آلپورت و راس، ۱۹۶۷). این آزمون که شامل ۲۱ جمله است.

در این مقیاس، گزینه‌های عبارات ۱ تا ۱۲ که جهت‌گیری مذهبی بیرونی را می‌سنجند از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق می‌باشد. به این صورت که گزینهٔ اول(الف) کاملاً مخالف، گزینهٔ دوم(ب) تقریباً مخالف، گزینهٔ سوم(ج) تقریباً موافق و گزینهٔ چهارم(د) کاملاً موافق را تشکیل می‌دهد و در ۹ مادهٔ بعدی یعنی شماره‌های ۱۳ تا ۲۱ که جهت‌گیری مذهبی درونی را اندازه‌گیری می‌کند، پاسخ‌ها برعکس است یعنی گزینهٔ اول(الف) را کاملاً موافق و گزینهٔ دوم(ب) را تقریباً موافق، گزینهٔ سوم(ج) را تقریباً مخالف و گزینهٔ چهارم(د) را کاملاً مخالف در برمی‌گیرد.

این مقیاس بر مبنای نمره‌گذاری لیکرت، نمره‌گذاری می‌شود که دامنهٔ آن از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف است و به پاسخ‌ها نمرهٔ ۱ تا ۵ تعلق می‌گیرد. به‌این‌ترتیب که گزینهٔ الف نمرهٔ یک، گزینهٔ ب نمرهٔ دو، گزینهٔ ج نمرهٔ چهار و گزینهٔ د نمرهٔ ۵ و عبارات بدون پاسخ نمرهٔ ۳ می‌گیرند. جمع امتیاز عبارات ۱ تا ۱۲ میزان جهت‌گیری مذهبی بیرونی آزمودنی و مجموع نمرات عبارت ۱۳ تا ۲۱ نمرهٔ جهت‌گیری مذهبی درونی او را مشخص می‌نماید.

این آزمون در سال ۱۳۷۸ ترجمه و هنجاریابی شده است. همسانی درونی آن توسط جان بزرگی و با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ، ٪۷۱ و پایایی بازآزمایی آن ٪۷۴ است(مختاری و همکاران، ۱۳۷۹). و میزان آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه در این پژوهش ۰/۸۱ به دست آمد

پرسشنامه استاندارد تاب‌آوری کونور و دیویدسون:

برای سنجش تاب‌آوری، مقیاس تاب‌آوری کونور و دیویدسون(۲۰۰۳)،(CD-RIS) به‌کاربرده شد. کونور و دیوید سون(همانجا) این پرسشنامه را با بازبینی منابع پژوهشی ۱۹۷۹-۱۹۹۱در زمینه تاب‌آوری تهیه نمودند. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

مقیاس در شش گروه: جمعیت عمومی، مراجعه‌کنندگان به بخش مراقبت‌های اولی، بیماران سرپایی روان‌پزشکی، بیماران با مشکل اختلالات اضطراب فراگیر و دو گروه از بیماران مبتلابه اختلال استرس پس از ضربه انجام‌شده است. سازندگان این مقیاس براین باورند که این پرسشنامه به‌خوبی می‌تواند افراد تاب آور را از غیر تاب آور در گروه‌های بالینی و غیر بالینی جدا کند و می‌تواند در موقعیت‌های پژوهشی و بالینی به‌کاربرده شود (محمدی، ۱۳۸۴). پرسشنامه تاب‌آوری کونورو دیویدسون ۲۵ گویه دارد که در مقیاس بین صفر(کاملاً نادرست) تا پنج (همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس در ایران توسط محمدی (۱۳۸۴) هنجاریابی شده است. برای تعیین روایی این مقیاس نخست همبستگی هرگویه با نمره کل مقوله محاسبه و سپس از روش تحلیل عامل برگرفته شد. محاسبه همبستگی هر نمره با نمره‌ی کل به‌جز گویه ۳، ضریب‌های بین ۴۱٪ تا ۶۴٪ را نشان داد. سپس گویه‌های مقیاس به روش مؤلفه‌های اصلی مورد تحلیل عاملی قرار گرفتند. پیش از استخراج عوامل بر پایه ماتریس همبستگی گویه‌ها، دو شاخص KMO و آزمون کرویت بارتلت محاسبه شدند. مقدار KMO برابر ۸۷٪ و مقدار خی دو در آزمون بارتلت برابر ۵۵۵۶,۲۸ بود که هر دو شاخص کفایت شواهد برای انجام تحلیل عامل را نشان دادند. برای تعیین پایایی مقیاس تاب‌آوری کونور و دیویدسون از روش آلفای کرونباخ بهره گرفته شد و ضریب پایایی ۸۹٪ به دست آمد(محمدی، ۱۳۸۴).

روش نمره‌گذاری پرسشنامه تاب‌آوری:

این پرسشنامه ۲۵ گویه دارد برای هر گویه طیف درجه‌بندی ۵ گزینه‌ای در نظر گرفته‌شده است که از ۱ (کاملاً نادرست) ۲(بندرت نادرست) ۳ (گاهی درست) ۴ (اغلب درست) ۵ (همیشه درست) نمره‌گذاری می‌شود. بنابراین حداقل نمره‌ای که فرد می‌تواند در این پرسشنامه بگیرد ۲۵ و حداکثر نمره‌ای که می‌تواند بگیرد ۱۲۵ می‌باشد. همچنین این آزمون خرده مقیاس ندارد.

پرسشنامه مثبت اندیشی اینگرام و ویسنیکی[4](۱۹۹۸)

این پرسشنامه که توسط اینگرام و ویسنیکی(۱۹۹۸) طراحی‌شده است، شامل ۳۰ سؤال با طیف لیکرت از شماره ۱ تا ۵ است که به ترتیب عبارت‌اند از: (همیشه =۵، اغلب اوقات =۴، گاهی =۳، به‌ندرت =۲، هرگز =۱) تشکیل‌شده است. حداقل نمره هر آزمودنی برابر با ۳۰ و حداکثر نمره نیز برابر با ۱۵۰ است. متوسط نمره یک آزمودنی نیز برابر با ۹۰ است. هرچقدر مجموع نمرات یک آزمودنی از ۹۰ بیشتر باشد و به ۱۵۰ نزدیک‌تر شود، آن آزمودنی از مثبت اندیشی بالاتری برخوردار است. با توجه به پژوهش اینگرام و ویسنیکی(۱۹۹۸) که روایی محتوایی آن را تائید و پایایی آن را ۰/۹۱ گزارش نموده است این ابزار سنجه‌ای مناسب برای بررسی تفکر مثبت است و از روایی و پایایی لازم نیز برخوردار است. در ایران نیز پایایی آزمون مهارت مثبت اندیشی بر اساس آلفای کرونباخ ۰/۹۴ و بر اساس روش دونیمه کردن ۰/۹۵ تعیین گردیده است. همچنین پایایی پرسشنامه مثبت اندیشی در مطالعه هانی اصل حیزانی و خان محمد زاده(۱۳۹۷) با استفاده از آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹ محاسبه‌شده و میزان آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه در این پژوهش ۰/۸۵ به دست آمد.

محقق در فرودین ماه با مراجعه به حراست دانشگاه فاطمیه مجوز توزیع پرسشنامه از دانشجویان را اخذ شد. بعد از اخذ مجوز در ابتدای ماه اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۳ با مراجعه به دانشگاه پرسش‌نامه‌ها در اختیار نمونه آماری قرار گرفت تا تکمیل شد. که بعد از تکمیل داده‌ها وارد نرم‌افزار SPSS گردید تا اطلاعات مورد تحلیل قرار گرفت. برای تحلیل آن نیز از نرم‌افزارSPSS و AMOS نسخه ۲۳ استفاده کردیم؛ که در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. از آمار توصیفی نظیر میانگین و واریانس و انحراف معیار و... برای توصیف داده‌ها و برای تعیین رابطه بین متغیرها داده‌ها از تعیین رابطه آزمون پیرسون و تحلیل مسیر و آزمون سوبل استفاده شد.

یافته‌های پژوهش:

برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد. بر اساس این آزمون، وقتی توزیع داده‌ها نرمال می‌باشد که مقدار یا سطح معناداری بیشتر از عدد بحرانی در سطح ۰/۰۵ باشد. با توجه به جدول ۱ نتایج آزمون نشان می‌دهد که توزیع داده‌های به‌دست‌آمده نرمال می‌باشد. درنتیجه امکان به‌کارگیری آزمون‌های پارامتریک وجود دارد.

[4] . Ingram & Wisnicki

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

جدول ۱ نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف

نوع متغیرها	Z	Sig	توزیع داده‌ها
جهت‌گیری مذهبی	۱/۶۸۹	۰/۰۹۷	طبیعی
تاب‌آوری	۱/۲۵۴	۰/۰۸۶	طبیعی
مثبت اندیشی	۱/۳۰۲	۰/۰۸۴	طبیعی

جدول ۲ نتایج ضریب همبستگی پیرسون

متغیرها	تاب‌آوری	
	ضریب همبستگی (r)	سطح معناداری (sig)
جهت‌گیری مذهبی	۰/۵۳۱	۰/۰۰۱

**همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

با توجه به آزمون ضریب همبستگی پیرسون به‌عمل‌آمده و نتایج ارائه‌شده در جدول ۴-۴، مشاهده می‌شود که بین جهت‌گیری مذهبی با تاب‌آوری (P=۰/۰۰۱≤۰/۰۵ و r=۰/۵۳۱)، ارتباط معنی‌داری وجود دارد، بنابراین فرض تحقیق مورد تائید قرار می‌گیرد.

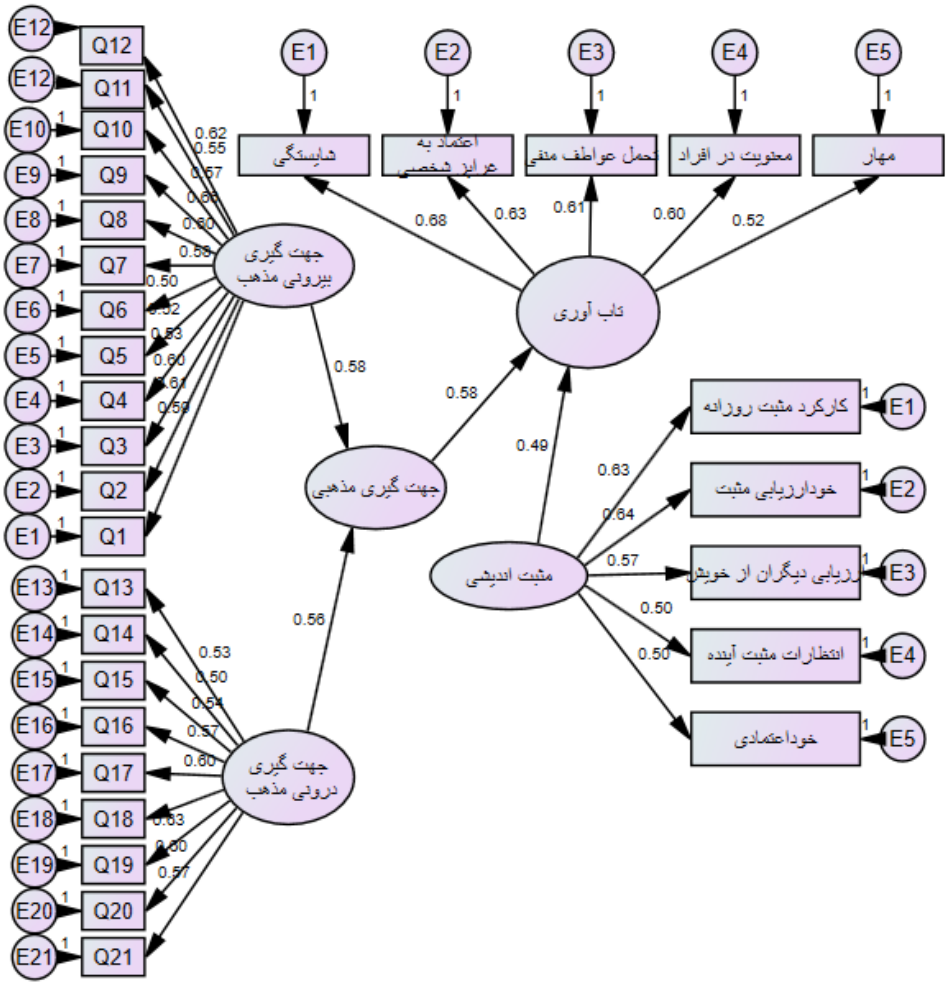
جهت بررسی هم خطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین در مدل‌ها معادله ساختاری از مقادیر مربوط به دو شاخص (VIF) و (Tolerance) استفاده گردید:

جدول ۳ برآورد شاخص‌های هم خطی چندگانه مدل معادله ساختاری

متغیر	Tolerance	VIF
جهت‌گیری مذهبی	۰/854	2/006
مثبت اندیشی	۰/۷۴۵	۱/۹۵۶

برح سب مقادیر برآورد شده در جدول بالا (مقدار شاخص Tolerance بالاتر از ۰/۴۰ و مقدار شاخص VIF پایین‌تراز ۲/۵) می‌توان گفت که هم خطی چندگانه مربوط به متغیرهای م ستقل پژوهش در و ضعیت نامطلوبی قرار ندارد. بنابراین پیش‌فرض عدم هم خطی چندگانه در خصوص این متغیرها برقرار است.

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

شکل ۱ خروجی نرم‌افزار Amos مدل تأثیر

جدول ۴: شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص	مطلق	تطبیقی			مقتصد			Holter
	CMIN	GFI	TLI	CFI	PCFI	DF	CMIN/DF	RMSEA	
مقدار	۶۵۸/۲۵۶	۰/۹۱	۰/۹۵	۰/۹۲	۰/۹۶	۱۹۸	۲/۰۲۱	۰/۰۴	۲۴۰

شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری با توجه به دامنه مطلوب این شاخص‌ها درمجموع بیانگر این است که مدل مفروض تدوین‌شده توسط داده‌های پژوهش حمایت می‌شوند، به‌عبارت‌دیگر برازش داده‌ها به مدل برقرار است و همگی شاخص ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند.

جدول ۵: برآورد اثر جهت‌گیری مذهبی و مثبت اندیشی بر تاب‌آوری

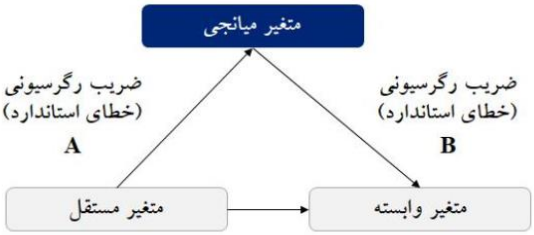
متغیر	برآورد	نسبت بحرانی	*P. Value*
جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری	۰/۵۸	۶/۱۶۳	۰/۰۰۱
مثبت اندیشی بر تاب‌آوری	۰/۴۹	۵/۶۸۵	۰/۰۰۲

نتایج مدل در مورد فرضیه اول نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری با مقدار ۰/۵۸ اثرگذار می‌باشد. همچنین مثبت اندیشی بر تاب‌آوری با مقدار ۰/۴۹ اثرگذار می‌باشد

برای سنجش نقش میانجی از آماره سوبل[5] محاسبه گردید:

[5] Sobel

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

$$Z_{Value} = \frac{A \cdot B}{\sqrt{B^2 \cdot S_a^2 + A^2 \cdot S_b^2}}$$

که در فرمول بالا A ضریب رگرسیونی رابطه میان متغیر مستقل و میانجی، B ضریب رگرسیونی رابطه میان متغیر میانجی و وابسته، Sa خطای استاندارد رابطه میان متغیر مستقل و میانجی، Sb خطای استاندارد رابطه میان متغیر میانجی و وابسته می‌باشد. جدول شماره ۴-۷ نتایج مربوط به این فرضیه را نشان می‌دهد.

جدول۶: نتایج آزمون سوبل

متغیر مستقل	متغیر وابسته	متغیر میانجی	Z	وضعیت فرضیه
جهت‌گیری مذهبی	تاب‌آوری	مثبت اندیشی	۲/۸۹	تائید

با استفاده از سامانه‌های آنلاین، آماره سوبل محاسبه‌شده است که مقدار ۲/۸۹ از قدر مطلق ۱/۹۶ بزرگ‌تر بوده و بر اساس P-Value گزارش‌شده، در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنی‌دار است. و مشخص گردید که مثبت اندیشی با نقش میانجی‌گری در بین جهت‌گیری مذهبی و تاب‌آوری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مدل نشان می‌دهد که جهت‌گیری مذهبی بر تاب‌آوری با مقدار ۰/۵۸ اثرگذار می‌باشد. همچنین مثبت اندیشی بر تاب‌آوری با مقدار ۰/۴۹ اثرگذار می‌باشد. که با یافته‌های صدیقی(۱۳۹۴)، آب روشن(۱۳۹۸) و دهقانی(۲۰۱۷) همخوان می‌باشد. آب روشن(۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان بررسی نقش واسطه‌ای جهت‌گیری مذهبی در رابطه با نیاز به شناخت و تاب‌آوری در قالب مدلی علّی است که یافته‌ها نشان داد که نیاز به شناخت، پیش‌بینی کننده مثبت و معنادار تاب‌آوری است و با جهت‌گیری مذهبی بیرونی رابطه منفی و معنادار و با جهت‌گیری مذهبی درونی رابطه مثبت و معنادار دارد. جهت‌گیری مذهبی بیرونی بُعد انسجام خانوادگیِ تاب‌آوری را به‌صورت منفی و معنادار و جهت‌گیری مذهبی درونی به‌طور مثبت و معناداری ابعاد تاب‌آوری را پیش‌بینی کرد. درنهایت، نیاز به شناخت به‌طور غیرمستقیم با تاب‌آوری رابطه معنادار داشت. صدیقی(۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان بررسی رابطه میان جهت‌گیری مذهبی، هوش معنوی با میزان تاب‌آوری دانشجویان انجام‌شده است. نتایج نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی، با هوش معنوی و میزان تاب‌آوری دانشجویان رابطه مثبت معنی‌دار دارد. از سوی دیگر، بین دانشجویان دختر و پسر در جهت‌گیری مذهبی، هوش معنوی و تاب‌آوری تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین بین دانشجویان و دین‌پژوهان در جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی تفاوت معناداری دیده شد، اما در هوش معنوی و میزان تاب‌آوری در این دو گروه تفاوتی مشاهده نگردید. نتایج تحلیل رگرسیون حاکی از آن بود که هوش معنوی، بیشترین سهم را در تبیین تاب‌آوری دانشجویان دارد. درنهایت، می‌توان گفت: افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی، که تنها برای منافع شخصی تظاهر به دین‌داری نمی‌کنند و افراد دارای هوش معنوی بالا، از تاب‌آوری بالاتری برخوردارند. مذهب عامل نیرومندی برای تاب‌آوری است.در مواجهه با شرایط ناگوار انسان‌های باایمان توانایی قابل‌ملاحظه‌ای نشان می‌دهند.بسیاری از افراد مذهبی این احساس را دارند که ایمان به آن‌ها در هنگام بحران به‌عنوان یک فرصت برای دستیابی به پیامدهای ارزشمند بیشتر کمک خواهد کرد(ممیوند، ۱۴۰۱). دهقانی(۲۰۱۷) بین جهت‌گیری مذهبی و سلامت معنوی با تاب‌آوری در دانش‌آموزان دختر رابطه وجود دارد. به‌طوری‌که ۰/۵۱ از واریانس تاب‌آوری از راه جهت‌گیری مذهبی درونی و ۰/۵۴ از آن از راه جهت‌گیری مذهبی بیرونی می‌تواند پیش‌بینی شود. علاوه بر این، ۰/۴۸ از

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

واریانس تاب‌آوری از راه سلامت مذهبی و ۰/۵۶ از آن از راه سلامت وجودی می‌تواند پیش‌بینی شود. تاب‌آوری به‌عنوان یک ساختار چندبعدی که به مهارت‌های مهم روانشناسی یا توانایی‌های فرد برای بکار بردن سیستم های حمایت محیطی_ اجتماعی و خانوادگی جهت فائق آمدن بر فشارهای زندگی اشاره دارد، تلقی شده است(کرمی، ۱۳۹۵). خود تاب‌آوری به‌عنوان یکی از سازه‌های اصلی شخصیت برای فهم انگیزش، هیجان و رفتار مفهوم‌سازی شده است(خراسانی، ۱۴۰۱). ورنر و اسمیت (۱۹۹۲)خود تاب‌آوری را «سازوکار ذاتی خود اصلاحگری انسان» می‌دانند. بلاک (۲۰۰۲) براین باور است که خود تاب‌آوری توانایی سازگاری سطح کنترل برحسب شرایط محیطی می‌باشد. افراد خود تاب آور دارای رفتارهای خودشکنانه نیستند؛ ازنظر عاطفی آرام هستند و توانایی تبدیل شرایط استرس‌زا را دارند. خود تاب‌آوری از منابع درون فردی است که می‌تواند سطوح استرس و ناتوانی را در شرایط ناگوار تعدیل نماید و اثرات منفی استرس را کمرنگ‌تر جلوه دهد (موحد،۱۳۹۹). مثبت اندیشی یکی از الگوهای رفتاری سالم در جامعه است. با توجه به اینکه آینده هر شخص تا حد بالایی به نگرش او بستگی دارد مثبت اندیشیدن می‌تواند مقدمات موفقیت و کامیابی را برای او فراهم کند. البته لازم به ذکر است که تنها مثبت اندیشی لازمه کار نیست بلکه به این معنی می‌باشد که نگرش مثبت در زندگی می‌تواند انسان را به سمت کامیابی سوق دهد. یکی دیگر از بازخوردهای مثبت اندیشی داشتن روان سالم است. مثبت اندیشی اثرات بسیار خوبی بر روی زندگی و حتی بدن ما دارد. با توجه به اینکه ذهن قدرت بالایی دارد مثبت اندیشی در بسیاری از مواقع غیرممکن‌ها را ممکن می‌کند(جبلی،۱۴۰۱) در تبیین این فرضیه می‌توان گفت که با توجه به نتایج پژوهش، فرضیه‌های مبتنی بر وجود رابطه‌ی معنی‌دار بین جهت‌گیری مذهبی و نقش واسطه‌ای مثبت اندیشی با تاب‌آوری تائید می‌شود. بنابراین بااهمیت دادن به دین و مذهب در حیطه‌های آموزش می‌توان کمک بسیاری به افزایش تاب‌آوری در دانشجویان کرد.

رحمانی(۱۴۰۳) پیش‌بینی کیفیت خواب بر اساس جهت‌گیری مذهبی با نقش میانجی‌گری تاب‌آوری و مثبت اندیشی در سربازان بود. روش: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی با استفاده از مدل یابی روابط ساختاری بود که نتایج پژوهش حاضر نشان داد که ضریب تأثیر کل جهت‌گیری مذهبی درونی بر کیفیت خواب برابر ۰/۳۰۷ است که به‌صورت تاثیرهای مستقیم و غیرمستقیم با نقش میانجی تاب‌آوری و مثبت اندیشی می‌باشد و ضریب تأثیر کل جهت‌گیری مذهبی بیرونی بر کیفیت خواب برابر ۰/۱۳۸ است که به‌صورت غیرمستقیم با نقش میانجی تاب‌آوری و مثبت اندیشی می‌باشد. نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشان داد که جهت‌گیری مذهبی درونی بر کیفیت خواب تأثیر مستقیم مثبت معنی‌دار دارد و نقش میانجی تاب‌آوری و مثبت اندیشی باعث افزایش میزان تأثیر جهت‌گیری مذهبی درونی بر متغیر کیفیت خواب شده است و جهت‌گیری مذهبی بیرونی با نقش میانجی تاب-آوری و مثبت اندیشی فقط به‌طور غیرمستقیم بر متغیر کیفیت خواب تأثیر مثبت معنی‌دار دارد و بنابراین در جهت افزایش کیفیت خواب سربازان باید به تقویت متغیرهای تاب‌آوری و مثبت اندیشی پرداخت. صفری(۱۴۰۱)بررسی رابطه‌ی جهت‌گیری مذهبی ، بهزیستی روان‌شناختی و تاب‌آوری در معلمان در دوران کرونا» که نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که بین مؤلفه‌های جهت‌گیری مذهبی با مؤلفه‌های بهزیستی روان‌شناختی و تاب‌آوری معلمان در دوران کرونا رابطه وجود دارد. و از طرفی بین بهزیستی روان‌شناختی و تاب‌آوری معلمان در دوران کرونا رابطه معناداری وجود داشت. طبق نتایج به‌دست‌آمده می‌توان گفت؛ هرچه میزان جهت‌گیری مذهبی جوانان درونی‌تر باشد، بهزیستی روان‌شناختی آن‌ها بیشتر خواهد بود. و هرچه میزان جهت‌گیری مذهبی جوانان بیرونی‌تر باشد، تاب‌آوری آن‌ها کمتر خواهد بود. از طرفی مذهب عامل نیرومندی برای تاب‌آوری است و در رویارویی با شرایط ناگوار انسان‌های باایمان توانایی قابل‌ملاحظه‌ای نشان می‌دهند. طاهری(۱۴۰۱) بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی با اضطراب مرگ و تاب‌آوری در دانشجویان انجام گرفت. پژوهش حاضر، یک مطالعه توصیفی-تحلیلی و از نوع همبستگی بود. که یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین جهت‌گیری مذهبی درونی با تاب‌آوری رابطه مثبت معناداری (P=0/05)وجود دارد، اما بین جهت‌گیری مذهبی درونی با اضطراب مرگ رابطه منفی معنادار (P=0/001) وجود دارد. از سوی دیگر بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی و تاب‌آوری رابطه مثبت معنادار (P=0/001) وجود دارد، اما بین جهت‌گیری مذهبی بیرونی با اضطراب مرگ رابطه معناداری نیست. از یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان در راستای ایجاد بستر مناسب در دانشگاه‌ها برای تقویت هر چه بیشتر جهت‌گیری مذهبی دانشجویان جوان و به‌تبع آن تاب‌آوری و شکیبایی آن‌ها در مواجهه با رویدادهای اضطراب‌آور، ازجمله مرگ، بهره برد. نرسمانس(۱۴۰۱) تاب‌آوری تحصیلی بر اساس هوش شخصی با میانجیگری جهت‌گیری

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

مذهبی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم انجام که نتایج نشان داد که هوش شخصی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم و با میانجی‌گری جهت‌گیری مذهبی در تاب‌آوری تحصیلی نقش دارند. شاخص‌های برازش مدل نیز بیانگر مطلوب بودن مدل است.نتیجه‌گیری: به‌طورکلی نتایج این مطالعه علاوه بر دست آوردهای بنیادی، قابل کاربست در سازمان آموزش‌وپرورش و مراکز مشاوره می‌باشد. در زندگی مدرن امروز پرورش تاب‌آوری مخصوصاً برای والدین به بخش مهمی از تربیت کودک تبدیل‌شده است؛ زیرا پرورش این ویژگی به کودکان می‌آموزد با مشکلات کنار بیایند، استرس خود را مدیریت کنند و درنهایت وقتی بزرگ شدند، به‌تنهایی در جهان حرکت کنند. . تاب‌آوری یک توانایی فطری برای رشد محسوب می‌شود که در انسان به‌عنوان یک ارگانیسم وجود دارد و می‌تواند در شرایط معین محیطی از قوه به فعل درآید و به‌رغم قرار گرفتن فرد در معرض تنش‌های شدید، شایستگی اجتماعی، تحصیلی و شغلی او ارتقاء یابد. تاب‌آوری نوعی ویژگی است که از فردی به فردی متفاوت است و می‌تواند به‌مرورزمان رشد کند یا کاستی یابد (زارعی، ۱۳۸۹). در حقیقت تاب‌آوری نوعی مکانیسم سازش مثبت را ایجاد می‌کند که چندین عامل فردی، خانوادگی و اجتماعی تحت عنوان عوامل محافظتی در تقویت و کاهش عوامل خطرزای آن مؤثر است. این عوامل الف) منابع فردی مانند ظرفیت شناختی و عزت‌نفس فرد؛ ب) منابع خانوادگی مانند همبستگی و مدیریت تعارض‌ها و ارتباط با خانواده و ج) عامل محیطی مانند حمایت اجتماعی، امنیت و ارتباطات معنادار و حمایت‌کننده و منابع اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را شامل است (ایلدر[۶] و همکاران، ۲۰۰۹). آنالاکشمی،آبر(۲۰۱۱)جهان‌بینی اسلامی، شخصیت دینی و تاب‌آوری در میان دانش آموزان نوجوان مسلمان در هند است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مؤلفه‌های شناختی به‌تنهایی برای ایجاد رابطه بین دین و تاب‌آوری کافی نیستند. آن‌ها به‌وضوح نشان می‌دهند که دانش به‌تنهایی تفاوت قابل‌توجهی در تاب‌آوری ایجاد نمی‌کند تا زمانی که در رفتار ظاهر شود. دین‌داری هم باور و هم عمل است، و در این مطالعه حاضر شرکت‌کنندگان تاب آور کسانی هستند که می‌توانند باورهای خود را عملاً به اجرا بگذارند. اکاس، تیدمن و تیمونز(۲۰۱۹) با موضوع پیامدهای دین‌داری/معنویت و سلامت روان در مادران کودکان مبتلابه اختلال طیف اوتیسم: نقش میانجی مثبت اندیشی نتایج نشان داد سطوح بالاتر معنویت با مشاهده فرزند مبتلابه ASD به‌عنوان کمک مثبت به خانواده همراه بود. این نظرات مثبت به‌نوبه خود با علائم اضطراب کمتری همراه بود. مادران کودکان با علائم شدید ASD نیز تعاملات منفی بیشتری با اعضای جماعت خود گزارش کردند. اشرف،زارن و ییلدیریم(۲۰۲۳) با موضوع راهبردهای خودتنظیمی مذهبی، خودمختاری، تاب‌آوری و مدیریت تعارض در یک نمونه جامعه از دانشجویان مسلمان بین‌المللی در پاکستان. یافته‌های مطالعه نشان داد که خود تاب‌آوری با راهبردهای خودتنظیمی مذهبی، خودمختاری و مدیریت تعارض مرتبط است. قدرت رابطه از متوسط تا قوی (۰/۲۵ تا ۰/۵۷) متغیر بود. نتایج نشان داد که خودتنظیمی مذهبی به‌طور کامل میانجی مسیر بین خود تاب‌آوری و سبک مدیریت تعارض (به‌عنوان‌مثال، مشارکت) است. خودتعیین‌گری اثری جزئی اما به‌طور قابل‌توجهی بر سبک مدیریت تعارض (به‌عنوان‌مثال، سازش‌کاری) نشان داد. مطالعه حاضر نشان می‌دهد که خودتنظیمی مذهبی ممکن است نقش مهمی در یادگیری و اجرای استراتژی‌های مدیریت تعارض مؤثر در دانشجویان بین‌المللی در پاکستان داشته باشد.

افراد تاب آور دارای ویژگی‌هایی ازجمله احساس ارزشمندی و اعتمادبه‌نفس (که به افراد اجازه می‌دهد چالش‌های زندگی را با موفقیت پشت سر بگذارند)، مهارت در حل مسئله (نگاه به مشکل به‌عنوان یک مسئله)، صلاحیت و توانمندی اجتماعی (داشتن مهارت‌های ارتباطی، شوخ‌طبعی، رابطهٔ صمیمی با دیگران، حمایت و جلب حمایت اجتماعی از دیگران در وضعیت بحرانی، داشتن مهارت‌های گفتگو و جرئت مندی و گوش دادن)، خوش‌بینی، همدلی (توانایی برقراری رابطهٔ توأم با احترام متقابل با دیگران که به پیوستگی اجتماعی و به عبارتی احساس تعلق به افراد و گروه‌ها و نهادهای اجتماعی منجر می‌شود) و ... هستند که رشد و ارتقاء آن‌ها را باعث می‌شود (خزائلی پارسا، ۱۳۸۹). بنابراین در تبیین این یافته که تاب‌آوری می‌تواند موجب افزایش مثبت اندیشی گردد می‌توان بیان کرد که تاب‌آوری، از طریق افزایش سطوح عواطف مثبت، باعث تقویت عزت‌نفس و مقابلهٔ موفق باتجربه‌های منفی می‌شود. بر این اساس، تاب‌آوری از طریق تقویت عزت‌نفس به‌عنوان مکانیزم واسطه‌ای به انطباق‌پذیری مثبت و بهزیستی روانی و مثبت اندیشی منتهی می‌شود و افرادی که از مثبت اندیشی و بهزیستی روان‌شناختی بالاتری برخوردارند

[6]- Elder

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

توانایی سازگاری آن‌ها با مشکلات، بیشتر از کسانی است که از این مزیت برخوردار نیستند. از طرفی، هرچه فرد قدرت بیشتری در تاب‌آوری، مقابله با مشکلات و استرس‌های زندگی داشته باشد، کمتر در معرض آشفتگی‌های روانی و هیجانی قرار می‌گیرد و از مثبت اندیشی و بهزیستی روانی بالاتری بهره‌مند می‌شود. به نظر می‌رسد که افراد تاب آور، به طرز خلاقانه و انعطاف‌پذیری به مسائل می‌نگرند، برای حل آن‌ها طرح و برنامه‌ریزی می‌کنند و در صورت نیاز نسبت به درخواست کمک از دیرگان دریغ نمی‌ورزند و منابع کاملی برای مقابله با مشکلات دارند که این عوامل باعث می‌شود فرد از بهداشت روان و مثبت اندیشی بالایی برخوردار باشد.

منابع

زیردست، زهرا(۱۳۹۹). ررسی اثربخشی آموزش مثبت اندیشی بر مؤلفه‌های صمیمیت زوجینی بر اساس مدل باگاروزی، پایان نامه کارشناسی ارشد،دانشگاه تبریز، پردیس بین‌المللی ارس

ابرده، طاهره(۱۳۹۷). اثربخشی مثبت‌اندیشی بر مهارت‌های اجتماعی و پذیرش اجتماعی کودکان پیش‌دبستانی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، مرکز پیام نور تهران جنوب

جمالی، حسین(۱۳۹۵). پیش‌بینی اضطراب و افسردگی بر اساس مثبت اندیشی در معلمان آموزش و پرورش منطقه درودزن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیکی، دانشکده فنی مهندسی

کارگر، نجمه(۱۳۹۷).بررسی تأثیر جهت‌گیری مذهبی بر رویکرد تصمیم گیری مدیران مالی، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند، دانشکده علوم انسانی،

نمک شناس، لیلا(۱۳۹۷). مقایسه و تبیین انواع جهتگیریهای مذهبی میان کادرسپاه پاسداران انقلاب اسلامی وهمسران غیرشاغل آنهادرمنطقه پنجم نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندر لنگه،

باقی، محمد هادی(۱۳۹۸) بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی و رضایت از زندگی با توجه به کمال‌گرایی، پایان نامه کارشناسی ارشد،

خراسانی، مریم(۱۴۰۱). مقایسه برخی متغیرهای روان‌شناختی میانجی‌گر در تبیین رابطه میان مذهب درونی با سلامت روانی و رضایت از زندگی ، رساله دکتری؛ دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

کرمی، مهناز(۱۳۹۵). مقایسه جهت‌گیری مذهبی، کمال گرایی و خودگسستگی در دانش آموزان دختر تیزهوش و عادی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

موحد، مریم(۱۳۹۹)بررسی اثربخشی آموزش مهارت‌های زناشویی بر تاب‌آوری و شادمانی زناشویی زنان متأهل، پایان نامه کارشناسسی ارشد، دانشگاه خوارزمی، دانشکده روانشناسی،

نیکو،زهرا(۱۴۰۱). بررسی اثر دین‌داری بر تاب‌آوری و تأثیر آن بر رضایت از زندگی زناشویی، موسسه آموزش عالی حکمت رضوی، گروه روانشناسی و علوم اجتماعی – مددکاری

ندرلو، شکوفه(۱۳۹۹). بررسی مقایسه ای تاب‌آوری و دلزدگی زناشویی زوجین دارای فرزند و بدون فرزند، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

محمدی، ندا(۱۴۰۰) پیش‌بینی رضایت زناشویی زوجین بر اساس مؤلفه‌های تاب‌آوری و تعهد زناشویی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، دانشکده علوم انسانی

مشتاقی، مریم(۱۳۹۸).بررسی نقش میانجی جهت‌گیری مذهبی در ارتباط خودنظم بخشی با تکانشگری دختران نوجوانف پایا نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملارد، دانشکده علوم انسانی

میموند، سمیه(۱۴۰۱).پیش‌بینی خودکارآمدی بر اساس سبک‌های فرزندپروری و جهت‌گیری مذهبی در نوجوانان شهر قم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده الهیات و معارف اسلامی هدی، گروه روان‌شناسی

Ekas, N.V., Tidman, L. & Timmons, L. Religiosity/Spirituality and Mental Health Outcomes in Mothers of Children with Autism Spectrum Disorder: The Mediating Role of Positive Thinking. *J Autism Dev Disord* **49**, 4547–4558 (2019). https://doi.org/10.1007/s10803-019-04165-z

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

Annalakshmi, N., & Abeer, M. (2011). Islamic worldview, religious personality and resilience among Muslim adolescent students in India. *Europe's Journal of Psychology*, *7*(4), 716-738. https://doi.org/10.5964/ejop.v7i4.161

Ashraf, F., Zareen, G., & Yıldırım, M. (2023). Religious self-regulation, self-determination, resilience, and conflict management strategies in a community sample of international Muslim students in Pakistan. Journal of Religion & Spirituality in Social Work: Social Thought, 42(3), 323–345. https://doi.org/10.1080/15426432.2023.2167255

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]

فصلنامه ایده های نوین روانشناسی
دوره ۱۹، شماره ۲۳، زمستان ۱۴۰۲

Examining the Relationship between Religious Orientation and Resilience through Positive Thinking; a Case Study of Fatemieh University Students

Fatemeh Zekri[۷], Fatemeh Mahmoudi[۸], Kazem Khorramdel[۹]

Abstract

The present research was designed and implemented with the aim of investigating the relationship between religious orientation and resilience through the mediation of positive thinking; a case study of Fatemieh University students. This research is applied in terms of purpose and in terms of descriptive data collection method, it is an analytical study type, which data collection was done in the field. The statistical population of the present study includes all students of Fatemieh University of Shiraz in the academic year of 1402-1403; whose number was more than 1362 people. According to Morgan's table, the number of samples was equal to 300 students of Fatemieh University of Shiraz. The tool for collecting the present research was a standard questionnaire. To measure religious orientation, Allport and Ross (1950) religious orientation questionnaire was used, and Connor and Davidson (2033) resilience scale was used to measure resilience. And to measure positive thinking, the positive thinking questionnaire of Ingram and Vinicio (1998) was used. To analyze it, we used SPSS and AMOS version 23 software; which was used in two levels of descriptive and inferential statistics. Descriptive statistics such as mean, variance, standard deviation, etc. were used to describe the data, and to determine the relationship between the data variables, Pearson's test, path analysis, and Sobel's test were used. The results show that religious orientation has an effect on resilience with a value of 0.58 Also, positive thinking has an effect on resilience with a value of 0.49. Using online systems, Sobel's statistic has been calculated that the value of 2.89 is greater than the absolute value of 1.96 and based on the reported P-Value, it is significant at a level less than 0.05. And it was found that positive thinking has a mediating role between religious orientation and resilience. It was found that positive thinking has a mediating role between religious orientation and resilience. It was found that positive self-evaluation has a mediating role between religious orientation and resilience. It was found that evaluation of others has a mediating role between religious orientation and resilience. It was found that positive future expectations have a mediating role between religious orientation and resilience. It was found that self-confidence has a mediating role between religious orientation and resilience.

Key Words: Religious Orientation, Resilience, Positive Thinking

[7] Senior student of Educational Psychology, Fatemieh University, Shiraz (Corresponding Author)
[8] PhD in psychology. Department of Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Al-Zahra University. Tehran. Iran
[9]

[Downloaded from jnip.ir on 2026-11-16]